

(המשך מעמוד 13)

באותה שעה הגיעה מלחמת היישוב לשיאה. פעולות לחי"א ואצ"ל יצרו מצב נפשי שגם ראשי ההגנה לא יכלו לעמוד נגדו. קמה "תנועת המרי העברי", שאיחדה את שלוש המחנות, ושזכתה לברכת ההנהגה הציונית, בראשות בן-גוריון. הארץ כולה עמדה בסממן המהומות המתואמות של שלוש המחנות, ששילבו את כוחותיהן. הארץ — אך לא הארץ המצב החריד את שוקן. לא זה בלבד שהאמין כי המאבק בבריטים הוא מסורף וחסר תקווה, אלא שגם סבר כי ישפיע לרעה על כלכלת היישוב, יביא להרס נכסיהן. הוא החליט לפעול.

אחרי אחד המיבצעים המפוארים ביותר של המחנות, יצאו הבריטים לפעולה נגדית קיצונית. הם הכריזו על מצב צבאי, פרצו למשרדי הסוכנות, כלאו כמה ממנהיגי היישוב. המעשה הסעיר את היישוב, ליכד אותו כולו סביב ההנהגה. כולו — חוץ מאיש אחד. זה היה גרשום שוקן. הוא פירסם בו ביוב מאמר חוצץ נגד המאבק, תבע מן ההנהלה הציונית להתפטר מייד ולפנות את מקומה למנהיגות חדשה, שתשתף פעולה עם הבריטים.

מאמר היסטורי זה גרם לזעזוע חסר-תקדים. באווירה הממושגלת של אז, נמנעה אך בקושי פעולת-תגמול אישית נגד האיש, שרבים חשבוהו לבוגד, הנועץ סכין בגב האומה הלוחמת.

ראש ההנהלה, אותה תבע שוקן לפטר, היה דויד בן-גוריון. איש לא יכול היה אז לחלום כי דחק גרשום שוקן יהיה ברבות הימים לדוברו הראשי של איש זה.

★ ★ ★

הצעירים של הצעירים

ה מיפנה בעמדת שוקן בא בהדרגה. קדמו לו צעירי-החצר שלו, שפולו לעבר הצעירי-החצר של בן-גוריון.

אחירת הקאריירים שהשתלטה במדינה בהנהגת בן-גוריון, קסמה לקאריירים הצעירים שהתקבצו תחת כנפי שוקן. ואילו שוקן עצמו ראה בה ברכה, גילוי של "גורמלי-זציה". מאחר שמעולם לא מצא קשר נפשי עם האידיאלים של החלוציות, קידם שוקן בברכה את שקיעתם, ואת החלפתם בערכים הבורגניים המסורתיים של כסף וקאריירה.

הקשרים האישיים הלכו והתהדקו. שבתי טבת היה מן הראשונים, הפך דוברו הראשי של עמוס בן-גוריון במשפט-השחיתות הגדול. ולטר גרוס מצא את דרכו אל הבן-גוריונים בדרך אחרת. מאז היה ראש מחלקת קשישים ("חיים") בירושלים בתש"ה, דבק באידיאלים של מיליטריזם תמים. בראותו את עצמו כאיש-צבא מלידה, לפי המסורת הפרוסית, הרגיש כי מקומו עם האלופים של בן-גוריון. היתה לכך חשיבות, כי גרוס היה חברו האישי של שוקן עוד בשעה ששניהם למדו באוניברסיטה של היידלברג, והוא קרוב לשוקן יותר מכל אדם אחר בעתון.

אברהם שחיצור וברוך בר, לעומת זאת, התקשרו עם צעירי מפא"י בדרך פשוטה יותר. השניים, ששרתו בעבר את המיסטר הקומוניסטי בהונגריה, האמינו בכל לבם כי צעירי מפא"י עומדים לכבוש את השלטון, וכי כדאי להם לעלות על העגלה בעוד מועד.

סיפרה פעם אורחת מחו"ל, שנכחה במסיבה בבית אחד מן השניים, לפני חמש שנים: "הנושא הבלעדי לשיחות במשך כל הערב היה סיהג של ג'ובים בשרות-החוק. השניים ונשותיהם עברו באופן שיטתי על בירות-העולם השונות. הישג זה לזו, התחכחו על השאלה איזה ג'וב באיוו שגרירות רצוי ביותר. קיבלתי את הרושם שהם יושבים על המזודות."

בימים ההם היו רבים שהאמינו כי משה דיין עומד להתמנות לשר-החוק.

★ ★ ★

לשבור את לבון!

ג יורו של שוקן עצמו היה פחות פרימיטיבי, ובמישור אחד לגמרי. כי שוקן עשיר מדי, מכדי שיהיה זקוק לטובות-הנאה עליונות. גם ההנפשה, בה התייחסו אליו פרס ושותפיו, כדי לדגג את תחושת-החשיבות שלו, לא הספיקה.

מכל מדורי העתון, מקפיד שוקן אישית רק על המדור הכלכלי, בו הוא רואה את ציפור-נפשו. היו ימים כשעבר על כל נקודה וכל פסיק במדור זה.

המדור הכלכלי הטיף לכלכלה בורגנית. הוא התנגד לסקטור ההסתדרותי. הוא תבע לשים קץ למדיניות הקיימת, שעיקרה היה קיום התעסוקה המלאה, המביאה בהכרח לעליית רמת-המחיה של הפועלים. למעשה תבע שוקן, במשך 17 שנים רצופות, שבוע אחרי שבוע: לסגור מפעלים בלתי-רווחיים, לפטר פועלים, לגרום לאבטלה שתוריד את לחץ השכר. בקיצור: מדיניות בורגנית-שמרנית שיגרתיית.

תוך כדי כך התנגש שוקן פעמים בלתי-ספורות עם שני האנשים שביצעו וסימלו את המדיניות הקיימת: שר-האוצר לוי אשכול ושר-המסחר-והתעשייה פנחס ספיר. זה האחרון, בייחוד, הפך לאויב ציבורי מס' 1, לפי הארץ.

אין זה מיקרה כי ספיר הוא גם אויבם מס' 1 של צעירי בן-גוריון. הוא היה הראשון בצמרת מפא"י שהכריז מלחמת-חרמה על שמעון פרס, אותו הוא מכיר מימי שרותם המשותף במשרד-הבטחון.

הציבור הרחב החל שם לב לתפנית המזורה של הארץ רק בפרוץ פרשת לבון. פתאום נסתבר כי הארץ הפך בסאון של צעירי בן-גוריון. תמיכתו בהם לא הצטמצמה במאמרים הראשיים ובמאמרים חתומים, אלא השתרעה על עמודי החדשות. באותם הימים הביא הארץ לבן-גוריון תועלת שלא תסולא בפז. יום-יום בישרו כתביו בטורי-החדשות כי מתנה לבון עומד להתפרק בכל רגע; כי בן-גוריון שולט במצב; כי צעירי בן-גוריון הוכיחו את עצמם כגאונים.

לאנשים שלא הכירו את שוקן, נראה הדבר כסטייה מזורה. אחרי כללות הכל, זה עתה כיהן שוקן במשך ארבע שנים כח"כ מטעם המפלגה הפרוגרסיבית, שהיא מתונה, בלתי-בטחוניסטית. רבים גם זכרו כיצד הטיף הארץ בשנים קודמות לשלום עם הערבים, והגן על ערביי ישראל. מה לעתון ליברלי-מתון עם קבוצת צעירים שוחררי-מלחמה, שונאני-ערבים, חסידי המימשל הצבאי, המטיפים לפולחן-מנהיג?

אך מי שהכיר את שוקן, לא מצא בכך כל פלא. פנחס לבון היה המזכיר הכללי של ההסתדרות, והוא הפך תפקיד זה לעמדת-מפתח במדינה. שוקן האמין כי שבירתו של לבון תביא בעקיפין לשבירת ההסתדרות. הוא האמין גם כי נצחון הצעירים יביא לסילוקם של אשכול וספיר. בשיחות פרטיות הצליח שמעון פרס לשכנע את שוקן שגם הוא דוגל במדיניות כלכלית מיננת מובהקת.

★ ★ ★

איחוד הימין, פילוג מפא"י

כ אשר הודח לבון, האמין הארץ כי הגיע לסף הנצחון. השתלטות הצעירים על המדינה נראתה כודאית. שוקן יכול היה לחלום על היום בו יהפוך הארץ לבטאון המרכזי של המימטר, וכאשר הוא עצמו יהיה המדריך הכלכלי הראשי של השלטון.

אילו היה לשוקן קשר נפשי אמיתי עם המתרחש בארץ, היה מבין כי זהו חלום-שואה. בן-גוריון ניצח בפרשה רק למראית-עין. היה זה נצחון-פירסה, כי הדחת לבון הביאה למיפנה עמוק בתודעת הציבור. פולחן-הבטחון נשבר. דמותו של בן-גוריון ניוקרה ללא תקנה. ותיקרי-מפא"י, שבגדו בלבון ברגע האחרון, הבינו כי הם יצטרכו לחלום על חייהם הפוליטיים לפני שזה יהיה מאוחר מדי.

כל זה נתגלה ביום בו סולק בן-גוריון מן השלטון. לפתע חרב עולמו של הארץ. ידידיו סולקו, בזה אחר זה, מעמדות-המפתח. אויבו המושבע, ספיר, השתלט על האוצר. אשכול, (המשך בעמוד 29)

* בראשית שנת 1949 פירסם הארץ בהבלטה שורה של מאמרים של אורי אבנרי בזכות "שלום שמי". על סמך מאמרים אלה הוזמן אבנרי להצטרף למערכת הארץ, בעודו חייל. כיהן כאחד משני כתובי המאמרים הראשיים.

תן לגבר
תן לגבר — הראוי לשמו — את הבירה הראויה לשמה — „גולדסטאר”.
מרווה צמאון ומשיבה נפש.

גולדסטאר

משקפי מגע CONTACT LENSES
הדגמות והסברים כל יום בין 7-4 אחה"צ, המכון לקידום הראיה ע"ש י. לגרוובסקי, רח' נחלת בנימין 21, טל. 621665, תל-אביב.

הרקיע השביעי
יפו העתיקה (ליד החמאם) טל. 828255, ת"א

תכניות בינלאומיות כל ליל שבת ומוצ"ש
ארוחות צהרים וערב מטבח סיני ואיטלקי אוירה שקטה לאירוח ולשיחות עסקיות פתוח בשעות: מ' עד 3 בצהרים ומ'7 בערב עד חצות

יהודית
רח' הכרמל 39 פי' דה אלנבי טל. 56980

עבניקום
שרטוט
מכונות • ארכיטקטורה
ת"א, בן-יהודה 26
חיפה, הרצל 44

הרשמת בוגרי ח, ט, י, יא-יג לכתות ט, י, יא, ייב בשעות 8-5; 12-9 הרשמה גם לקורסי ערב

פתוח ללא נישול!
ביום א', 10.7, בשעה 8.00 בערב, תתקיים בבית סוקולוב, רח' קפלן תל-אביב, קבלת פנים חגיגית לאורי דיוויס, עם שחרורו מהכלא.

י ב ר כ ו :
אורי אבנרי
דוד ארנפלד
עמנואל ברמן
אלעזר גרנות
אורי זוהר
פרופ' עקיבא סימון
דני פטר
ונציג תושבי דיר אל-אסאד.

הקהל מוזמן.
ועד הנוער הישראלי לאחווה יהודית ערבית החוג לשיתוף יהודי ערבי תל-אביב.